

Джаміла Вагід кизи Керечанин,

м. Ужгород

УДК 373.2.091

РОЗВИТОК КРЕАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Робота з мультимедійною підтримкою покликана дослідити засоби формування і розвитку креативної особистості дошкільника та розкрити їх на прикладі власного педагогічного досвіду вихователя. Автор знайомить з основними видами навчальної діяльності, здатними заохотити маленького креативчика та педагогічними засобами, покликаними підтримати його у розвитку. Кожна теза автора доповнена зразками виконаних робіт та можливими варіаціями з теми. Сукупність ідей та ілюстрації їх втілень допоможуть різнобічно розвивати людину майбутнього. Людину, яка здатна мислити нестандартно – креативну особистість.

Новизна роботи полягає у незвичайних способах зображення дійсності, нестандартності ідей та матеріалів. Актуальність – у потребі людства в особистостях-лідерах з нестандартним мисленням на всіх етапах розвитку. Матеріали виконаних робіт є доступними.

Ключові слова: креативність, розвиток, покликання, навчальна діяльність.

Работа с мультимедийной поддержкой призвана исследовать способы формирования и развития креативной личности дошкольника и раскрыть ее на примерах собственного педагогического опыта воспитателя. Автор знакомит с основными видами учебной деятельности, которые смогут привлечь маленького креативчика и педагогическими способами, призванными поддерживать его возможные вариациями с темы. Объединение идей и иллюстрации их внедрений помогут разносторонне развивать личность. Материалы выполненных работ являются доступными.

Ключевые слова: креативность, развитие, призвание, учебная деятельность.

Work with multimedia support is designed to explore means of forming and development creative personalities at preschool age and uncover their abilities on the examples of own pedagogical experience as educator. The author introduces main training activities, which can attract little creative personalities by means of Pedagogy, supporting their study of environment and offering different regional environmental activities. The above-mentioned ideas and their implementing illustrations help to develop versatile personality. All finished works are available.

Key words: creativity, development, vocation, training activities.

*Дивилися двоє в одне вікно:
Один угледів саме багно,
А інший – листя, дощем умите,
Блакитне небо і перші квіти.
Побачив другий – весна давно!
Дивилися двоє в одне вікно...
Омар Хайям*

Креативність дитини проявляється в будь-яких видах діяльності. Для того, щоб мислити нестандартно, дитина повинна бачити перед собою зразки незвичайного, рідкісного. Такого, про яке вона, навіть, не здогадувалася. При цьому креативним повинен бути, перш за все, сам виховател. Лише розвинувши у собі якість творчості, ти зможеш поділитися її пульсацією з вихованцем. Виховател у процесі творчості повинен пробудити в кожній дитині особливі здібності, індивідуальність, неповторність, віру в те, що вона прийшла у цей світ творити добро і красу, приносити людям радість.

У своїй практичній діяльності намагаюся забезпечити дітям *розвивальне середовище*, спрямоване на творче мислення. Тому, у дошкільному закладі освіти (ДЗО) створили для вихованців *куточок творчості*. Він міститься з підставок для олівців та чотирьох картин-зображень пори року. Підставки для олівців виготовили з порожніх пляшок від косметичних засобів. Вирізали ножицями з пластику необхідну форму, а потім обклеїли її кольоровим

папером. Так з'явилися рожева коала та кумедний жовтий монстрик. Виконувалося це на очах вихованців, обговорюючи з ними кожний крок.

Такі ж підставки можна зробити у старшій групі на занятті з конструювання з картонних втулок чи пакетів від соку. Їх можна обмотати ниточками чи прикрасити камінцями, кавовими зернами, крупами, макаронами. Як підкаже дітям фантазія. Намагалися виготовити такі підставки, що будуть однаково цікавими для хлопчиків і дівчаток. Діти щодня бачать перед собою взірці для натхнення. Наприклад, рамки з олівців дають дітям зрозуміти, що звичайні речі цілком можливо використовувати не за призначенням, як і матеріал, з якого зроблено тримачі. Навіть звичайний процес малювання чи виконання письмової вправи олівцями можна урізноманітнити, наприклад, попросити виконати завдання не просто оранжевим, а олівцем кольору зігрітого сонечком мандарина. А ось – олівець кольору присоромлених щічок, а тут – шоколадного кольору. Від чого міг позичити своє забарвлення фіолетовий олівчик? (Від сливки, фіалочки) Як це відбувалося? Спробуйте скласти казочку про те, як олівець позичив у фіалочки фарби.

Найкреативніші роботи вихованців за рік клеїмо уздовж стіни, створюючи своєрідну *виставку*. Там уже побували різнокольорові поні, веселковий кіт тощо, які ми 1 червня 2016 р., разом із солодошами відвезли діткам із дитбудинку. Малювали як фарбами, так і свіжозвареною кавою, компотом. На камінні, гіллі, аркуші. Для аплікації використовували шматки шоколадок та печиво, засушені апельсинові кружальця.

Чудово ілюструє різнобічність людських поглядів та уявлень один з рубаї Омара Хайяма, що став епіграфом до нашої теми. Для когось знайдений на вулиці предмет – цілий світ, а для когось – перешкода на шляху.

Цього року осінь сама підкинула нам з вихованцями креативну ідею прямисінько під ноги. Гуляючи на майданчику ми помітили, як різниться листочок від листочка. У кожного з них свої: форма, колір, «веснянки» на личку. Тому ми почали збирати колекцію листя. Для початку кленове, щоб можна було об'єднати всіх учасників «експедиції» під одним деревом. Так перейшли до колекціонування [10].

Колекціонування листочків

Колекціонування гудзиків

Колекціонування допомагає дитині бачити незвичайне. В юного колекціонера закладена думка, що відрізняється листочок від листочка, камінець від камінця, паличка від палички. Відбирати потрібно лише неповторне. Однотипні предмети – це купа, а не колекція. Звичайно, цей набір може згодитися для гри, аплікації, але лише особливе потрапляє у колекцію, стає експонатом виставки. Щоб не образити тих, хто приносив однотипне листя, ми ділили на дві частини. *Перша* – увійшла до колекції. Тут були листочки: найбільший на майданчику і найменший; фіолетовий і зелений, бордовий і коричневий; в «горошок» і «смужечку». Звичайне жовте листя – *друга* частина знайденого. Воно стало полотном для маленьких художників. Вихованці *розмалювали листя* різними кольорами, випробувавши себе у ролі помічників царівни Осені. У старшій групі ми повторимо експеримент, але цього разу малюватимемо на аркуші осінній пейзаж. Ми ще навчилися виготовляти трояндочки з листочків. На наступній прогулянці ми вже збирали рослини для *гербарію*. Та наші маленькі колекціонери не спинилися на кленовому листі. З наступного дня у нашій папці з'явилася колекція макаронів,

гудзиків, монет, фантиків. Щотижня колекції поповнюються новими «перлинами». Домовилися про колекціонування камінців. Листя, що не увійшло до колекції, стало основою для створення кленових троянд.

Повертаючись до теми розвивального середовища, хочеться акцентувати увагу на ролі спостереження за тваринами і рослинами. Просто гуляючи, можна скласти колективну казочку про походеньки кицьки чи мандри черв'ячка, або про те, що побачив осінній каштанчик з верхівки дерева. Розповідь можна доповнити враженнями лісових тваринок від нового друга. Наприклад, їжачок, міг подумати, що це його колючий братик, який упав у зелену фарбу та, можливо, забажає відмити замазуру у дощовій калюжці. Діти підкажуть різноманітні варіанти продовження мандрів. Просто покажіть їм приклад для наслідування. Ви поливаєте грядочку, щоб ваше насіннячко проростало? Таке ж підґрунтя потрібно готувати і для маленьких креативчиків.

Відомий педагог Василь Сухомлинський радив учити дітей думати, творити, фантазувати, створювати власні казки, оповідання на основі спостережень навколишнього світу. Він сам зробив понад триста тем уроків мислення, серед яких: «Як мороз малює на шибках?», «Народження літнього осіннього дня», «У блакитному небі – журавлиний ключ», «Хризантеми – діти осені» [12].

Якщо листочок чи каштанчик ще можна принести до приміщення групи для замальовування, то їжачка чи черв'ячка – ні. Проте, завжди є вихід. Організувавши незвичайний *живий куточок* у групі, ви зможете спостерігати, досліджувати, доглядати, перемальовувати, вигадувати [10].

Наш живий куточок

До створення куточка у своїй групі підійшли креативно. Замість звичного хом'ячка ми завели декоративних мишей, які менші за розмірами та жвавіші, а ще вони допомагають перебороти дитячий страх перед гризунами. Не забули подбати про довідку від ветеринара, письмову згоду батьків та попередню бесіду про безпеку поведінки з тваринами. Замість акваріумних рибок ми поселили в акваріум маленьких шпорцевих жабок. Так дітки дізналися, що існують домашні жабки, які, крім того, ще й живуть у воді. Тут можна розпочинати цілу дослідну діяльність, починаючи з того, чим дихає жабка у воді, для чого їй кігтики-шпори на лапках, з ким її можна селити в акваріумі, а з ким – заборонено (ланцюжок живлення у природі). Крім того, на прикладі нашого найбільшого акваріума вивчали колообіг води у природі (спостерігаючи за краплями конденсату на прозорій кришці акваріума).

Потім у нас з'явилися равлики. Не звичайні, вуличні, а африканські ахатіни – найбільші равлики у світі. Живуть вони в тераріумі, їдять огірочки і обожнюють купатися. А ще таких равликів у косметології використовують для масажу. І, як це не дивно звучить, у равлика найбільше на світі кількість зубів. Спочатку у нас були лише мама й тато, згодом ми терпляче

очікували на появу малят із кладки. Доки равлячята підростали, з'явилася нова кладочка. Таким чином, ми виростили аж три покоління равликів ахатін. Наші мама й тато відтепер стали дідусем та бабусею. Не буду пояснювати цінність таких улюбленців у живому куточку для ознайомлення з природою. Навряд чи хтось зможе принести для досліду квочку і яєчко для спостереження за появою нового життя. А тут перед вами цілий світ у кількох літровій ємності.

Можна порівнювати у ході спостереження три види равликів: акваріумного, звичайного вуличного, ахатіну. Спостереження може плавно перейти у пальчикову гру, малювання, танок чи драматизацію.

Догляд за равликами

Дітки, де живуть равлики? (У травичці). Показую, що бувають равлики різні (звичайний, акваріумний та африканська ахатіна). Як бачимо, у природі багато несподіванок. Равлики бувають різними і кожен з них цікавий по-своєму. Бувають равлики без хатинки, вони називаються слизнями. Наш равлик ахатіна приповз із далекої Африки. Він – маленький мандрівник. Уявіть, яку відстань довелося йому подолати, щоб подружитися з нами. Він – сміливий та наполегливий. Пропоную дітям намалювати хатинку равлика: з димарем, дахом, вікнами, шторками на вікнах. Можливо, через віконечко буде видно піаніно. Далі можуть пропонуватися інші варіанти:

– давайте намалюємо літаючого крокодила або горобця у чобітках, щоб він не застудив лапки, стрибаючи по калюжах;

– а як на землю упав дощ? Може, порвалося сонечкове намисто і блискучі намистинки посипалися на землю? Чи хмаринка їсть кавун, а кавуновий сік капає додола тощо. А ще як він міг з'явитися? Ми малюємо пальчиками, долоньками, кулачками, пензликами тощо. Чим може малювати черепашка? (Штампувати панцирем) Кицька? (Язичком, хвостиком) Собачка? (Лапками, у неї дуже красиві відбитки на піску) Ворона? (Дзьобиком, пір'ячком). І так до нескінченності.

Наступними у нас з'явилися дві червоновухі черепашки та мармурові акваріумні раки. Тут уже можна проводити паралелі. Пригадуєте загадку: «Куди повзе – за собою хатинку везе»? Ми знаємо, що відповідь – равлик. Але це може бути черепаха, у неї теж є хатинка, і морський краб, він теж ховається у панцир за потреби. Його легко сплутати на узбережжі з камінцем.

На цьому ми поки що зупинилися, адже Маленький принц вчив: «Ми відповідальні за тих, кого приручили». Тому це всі наші домашні тваринки.

Проте, ми не залишили без креативу і наше підвіконня. У нас ростуть мімоза сором'язлива та венерина мухоловка. Чим ці рослини зацікавили нас? Тим, що вони вміють рухатися на наших очах. Венерина мухоловка ловить маленьких комашок і може захистити людину влітку від комарів, якщо поселити таку рослину вдома на підвіконні. Вона – мисливець.

Дітям дуже цікаво спостерігати за тим, як миттєво закривають щупальця мухоловки від легкого дотику. Проте, важливо нагадати їм, що не потрібно захоплюватися дотиками до рослини. Кожне закриття пастки для неї таке ж виснажливе, як для тата підняття шафи. Тому, без потреби квітку турбувати непотрібно. Якщо так захоче природа, вона сама спіймає собі

комарика. Мухоловка цікава для маленьких чомусиків ще й тим, що поливати її можна лише дощовою водою. Ви можете зробити маленький жолобок із пляшки за вікном, щоб зібрати вологу після дощу.

Інша наша чарівна гостя – мімоза сором'язлива. Ця гостя з Індії закривається від найменшого дотику. Листячко мімози дуже ніжне, тому рослинка зразу згортає його, захищаючись таким способом від пошкодження. Не дарма ж вона сором'язлива. Пригадаймо, як ми ховаємо ручки та голову, знічев'я поглядаємо, засоромившись.

Пошуково-дослідна діяльність, на нашу думку, є надзвичайно важливою у розвитку креативних здібностей. Вона стимулює дитину задаватися питаннями: Чому? Як? Навіщо? А як ще? А що, коли..? А творчість якраз і починається з вирішення проблемного питання.

Дослідна діяльність повинна бути цікавою і безпечною для дитини дошкільного віку. Існує чимало дослідів (як короткотривалих, так і довготривалих), які здатні викликати захоплення в дитини 5-річного віку.

Навесні корисно висівати **міні-город** на підвіконні. І мова зараз не про висаджування цибулин чи квасолин, до якого вдаються вихователі багатьох поколінь. Йдеться про цілий міні-проект під назвою «Рости, зернятко, на радість маляткам».

Першим етапом стало висівання городини у стаканчики для дослідів. У молодшій групі пояснила вихованцям різницю між висаджуванням та висіванням. Запропонувала обрати насіння серед зерен. Це було насіння салату, редиски, петрушки, моркви. До кожної міні-грядочки ми підібрали табличку з намальованим овочем та зразком насіннячка, щоб потім порівняти: що сіяли і що з нього виростало. Доглядали, голубили, нашіптували щоранку хороші слова. І сходи не змусили нас довго чекати.

Проте, на цьому наш дослід не закінчився. Ми вирішили перевірити, чи зможе рости рослинка без світла. Для цього ми заховали один з саджанців під коробку на два тижні. За результатами піддослідна рослинка була втричі меншою за ту, яка виростала за сприятливих умов. Крім того, листячко нашої «полонянки» було майже білим, оскільки без сонечка воно зазеленіти не змогло, фарба не утворилася. Рослинку ми врятували. Завдяки нашій турботі, її вже через два тижні було не відрізнити від подружок. Так ми закріпили знання про потребу живих організмів у світлі й теплі. Тоді нам стало цікаво, чи зможе прорости насіннячко без ґрунту. Ми висіяли пшеницю просто на вологі ватні диски. Пшеничка не просто проросла: паростки так сильно вчепилися корінням у вату, що було неможливо відірвати. Заодно дітки побачили, як виглядає коріння пшениці, і як воно виглядає там, у землі. А пророщена пшеничка не пропала. Її з радістю поїдали наші декоративні мишенята. Скільки радості було в малечі, коли вони годували власноруч вирощеним вітамінним салатиком домашніх улюбленців. Для підтримання інтересу дітей важливо робити так, щоб бачили результати старань та їх користь, усвідомлювали свою значущість. Тому вихователь повинен підтримати кожну дитину в її починаннях, щоб серед вихованців не виникало розчарувань чи байдужості.

Про світло, тепло та ґрунт ми вже дізналися. А як же перевірити, чи справді рослинка п'є водичку? І, як саме вона це робить? У цьому нам допоміг чудовий дослід з білими хризан-

темами та барвниками. Ми розділили суцвіття хризантеми на кілька частин і помістили кожну з них у стаканчик з розведеним барвником. На наступний день квітка, що стояла у жовтому барвнику, стала жовтою, у червоному – червоною, у блакитному – блакитною. Отже, водичка піднімається по стовбуру до листячка і пелюсточок, а не залишається в корінцях. Перебуваючи у середній групі ми стали садівниками. Посадили квіти на клумбі, кущ калини, виростили з каштана дерево. Не забули і про традиційний міні-город на підвіконні. Тільки цього разу ми створили плантацію мандаринів. Проростили з мандаринового насіння рослини.

Травичка у шкаралупі

Цікаво пророщувати з дітками газонну траву. Для цього досліду ми обрали не пластикові ємності, а яєчні шкаралупки, які наповнили глиною. Травичка проросла дуже швидко. Ми розмалювали наші шкаралупки кумедними личками і пов'язали бантики, сформувавши таким чином своєрідні зачіски для наших яєчних вазончиків. Так склалося, що у нас залишилося трошки зайвого ґрунту і насіння. Та, оскільки дітки креативні, створили вусатого дядька в кокосовій шкаралупці. Навесні 2017 р. посадили для мам цибулини крокусів у власноруч розмальовані горщики.

Багато креативних ідей для дослідів можна знайти у журналі «Пізнайко». Зокрема, моїм вихованцям дуже сподобався дослід «Шубка для сніговичка» [10]. Ми виліпили на прогулянці двох невеликих сніговиків і принесли у групу. Одного з них одягнули у шубку. Кожен висловив свою думку стосовно того, який сніговик розтане швидше. Звісно, більшість дітей була переконана, що бабі у шубі буде занадто тепло. Через півгодини порівняли їх. Виявилось, що розтанула швидше баба без одягу. А другу бабу шубка захистила від теплого повітря, зберігши холод під собою. Взимку ми не замерзаємо на вулиці не тому, що курточка сама по собі тепла. А тому, що вона не випускає тепле повітрячко, що нас гріє. Чим товща куртка чи шубка, тим міцніше вона тримає повітря.

Стимулюють креативність дитини і **досліди з магнітами**. Я показала вихованцям, як можна магнітом витягнути зі стаканчика з водою залізний цвях чи ключ. Потім ми пробували «силою думки» рухати залізними предметами по скатертині. Було дуже весело. Навіть тоді, коли діти побачили під скатертиною магніт. Важливо після досліду залишити дітей, споглядаючи лише збоку. Саме тоді починається справжня дослідна діяльність: у хід ідуть найрізноманітніші матеріали. Для ускладнення завдання можна підготувати дітям коробку з різними дрібними предметами, серед яких є залізні й ні. Нехай потренуються «шукати голку в копиці сіна» своїми «металодетекторами».

А скільки радості було, коли ми засвоїли відштовхування магнітів!

Не менш цікавим для малюків є дослід під назвою «Шпигунські чорнила». Діти малюють на аркуші паперу малюнок лимонним соком. Коли папір висихає, на ньому нічого не видно. Щоб прочитати шпигунського листа, необхідно попросувати його або потримати під

лампою кілька хвилин. Але я обрала безпечніший, на мою думку, спосіб: опустити лист у тарілочку з водою та йодом. Або ж протерти змоченою у такій воді ваткою.

Сприяє розвитку творчого мислення і робота з мікроскопом. На предметне скло потай від дітей поміщаємо цукор, квіточку, паперову серветку. Пропонуємо дітям розглянути предмет через мікроскоп і відгадати, що це. Перевірено на практиці: серединка квітки виглядає точнісінько як в'язка бананів, а звичайна пилюка – як кам'яні гори. Можете пофантазувати з дітками про мандри мікробів серед цього розмаїття. Яскраві враження забезпечені!

Багато творчих дітей – чудові артисти. А де найкраще проявляються наші артисти здібності? Звісно ж, у ході театралізованої діяльності. Для розширення наших можливостей ми вирішили вийти за рамки буденності і випробувати різні види театру.

Пальчиковий театр ми створили спільно. Пошиттям, звісно, займався вихователь. (Проте, діти не залишилися осторонь: вигадували деталі зовнішнього вигляду персонажів майбутнього театру. Крім того, виліпили тимчасовий пальчиковий театр з пластиліну.

Повністю насолодитися процесом творчості вихованці отримали змогу під час виготовлення театру **ложок**. Тоді вони самі вирізали деталі зачіски, вимальовували риси обличчя своїх лялочок-ложок. Дехто захотів виготовити кількох ляльок, поєднавши пластик з пластиліном. У хід пішли, навіть, канцелярські скріпки. А одна з вихованок обліпила ложку пластиліном. У неї вийшла мама на ковзанах. Із захопленням сприйняли діти і театр **дерев'яних ложок**, де личко кожного героя вималюване на випнутій стороні ложки. Можна використати і дерев'яні кухонні лопаточки, на них малювати личка легше. Виготовлення такого театру під силу старшим дошкільникам. До того ж, такий театр слугуватиме ще й меншим братикам та сестричкам, на відміну від паперових його видів

Пальчиковий театр

Цікавим є **театр стаканчиків**. Виготовити, як і гратися ним, надзвичайно легко та практично.

Неабияк зацікавив нас **театр орігамі**. Ми виготовили жабок-кусачок у цій техніці. У старшій групі плануємо засвоїти орігамі краще, щоб поповнити наш театр новими персонажами

Театр стаканчиків

Театр ложок

За допомогою натягнутого від стіни до стіни простирадла та лампи можна створити **театр тіней**. Найкраще засвоювати таку театралізацію узимку, оскільки на вулиці швидко темніє. А театр тіней передбачає майже повну темряву.

Хотілося б віднести до розвивального середовища групи і своєрідність святкування днів народження. На іменини ми даруємо кумедних **вуханів**. Їх виготовляємо із повітряної кульки, на яку наклеюємо веселе личко з виразними вухами. Кожна дитина отримує власного вуханя, часто схожого на неї. До речі, вухані також можуть стати частинкою театральної виставки, такий собі **театр повітряних кульок**.

Кумедні вухани

Завершення дня народження можна відзначити святковим **конфетті**. Для цього наповнюємо повітряну кульку перед надуванням дрібненькими шматочками кольорового паперу та паперової фольги. Стоячи всередині дитячого кола, вихователь проколює кульку. З неї на дітей висипається приготоване конфетті. Можна спробувати помістити в кульку маленькі цукерочки. Починати такі експерименти необхідно з середньої групи, щоб «салют» був для дітей радісним і зрозумілим явищем. Також частиною нашої церемонії святкування дня народження є «коронування» – одягання картонної корони на іменинника, яку він забере додому.

Сенсорний розвиток дитини — основа її пізнання. Успішність розумового, фізичного, естетичного сприйняття значно залежить від сенсорного розвитку. Творча діяльність допомагає розвивати сенсоріку дитини. Одне з головних завдань вихователя – зробити пальчики дитини вправними, слухняними. Ще В. Сухомлинський говорив, що «Розум дитини знаходиться на кінчиках її пальців» [12]. Люди давно помітили, що у художників красивий почерк. Чи не тому, що вони активно розвивають моторику рук у різних видах творчості? На нашу думку, чим активніше дитина проявлятиме себе у виготовленні доробок, тим менше втомлюватиметься її рука під час письма. Тому важливо якомога більше малювати, вирізати, згортати, складати, відтискати, скручувати, м'яти тощо.

Коли виникла ідея створити з дітками сенсорну іграшку, я не уявляла, що вони її захочуть зробити частиною театру. Так з'явився «театр Капітошок» або «чарівних голів». Таку сенсорну іграшку створити легко, якщо вихователь і дитина працюють як одна команда. Нам знадобилася мука, невеличка лійка, ложечка, олівець та цупка повітряна кулька. Для початку наповнюємо кульку повітрям, а потім випускаємо його. Це необхідно для того, щоб кулька розтягнулася і могла вмістити муку. Рекомендовано проробити таку процедуру кілька разів, адже від цього залежить якість іграшки. Тоді вставляємо горлечко лійки в отвір кульки. Додуємо дитину до поступового наповнення виробу мукою через лійку.

У ході роботи важливо стежити, щоб не забивалося горлечко лійки і не сповзала кулька. Для цього час від часу проштовхуємо муку олівцем, тримаючи міцно горлечко. Коли іграшка набула потрібного вам розміру – зав'яжіть міцно кульку, щоб мука не висипалася. Протріть її вологою серветкою і починайте вигадувати їй кумедне личко та зачіску (бантик, ниточки тощо). Ці іграшки можна тиснути, давити, підкидати, створювати нові форми (огірочок, грушка, помідорчик тощо), робити ними масаж. Наповнити її можна манною чи кукурудзяною крупою, рисом, горохом, гречкою, бісером тощо. Проте, у виборі наповнювача необхідно орієнтуватися на вік дитини. Мука найбезпечніша, але її найважче прибирати. Тобто, значний простір для креативу. Обов'язково потрібно ознайомлювати батьків з видами театру та радити проводити вечори театру вдома. Домашні театральні вистави сприяють згуртованості родини, дозволяють батькам краще зрозуміти власну дитину та започаткувати невеличку сімейну традицію. Через виставу дитина може розкрити власні переживання, що не могла висловити у звичайній бесіді з рідними.

Звичайнісінькі шкарпетки можуть чарівним чином перетворитися на сніговичків чи кицьок. Достатньо лише забажати! Розвитку креативного мислення сприяє конструювання із шнурочків чи кольорових смужок для творчості на основі дроту.

Сніговички зі шкарпеток

Найбільш яскравою формою вираження креативності є *зображувальна діяльність та виготовлення доробок*. Хотілося б приділити більше уваги виготовленню доробок, оскільки вони містять поліфункціональний характер. Процес їхнього виготовлення проходить переважно під час занять зі самостійної художньої діяльності та у вільний час продовж дня. Під час виготовлення кожної доробки додатково закріплюється тема тижня, часто діти сприймають цю інформацію на підсвідомому рівні. Про розвиток сенсорно-пізнавальної діяльності мова вже навіть і не йде. Будь-який кваліфікований вихователь підтвердить, що займатися творчістю необхідно мало не з маминого животика. Наприклад, готуючись до захисту українознавчого проекту, ми виготовили національні обереги. Працювали тривалий період часу, наполегливо й натхненно. Спільними зусиллями ми розмалювали дві великі **писанки** з пап'є-маше. Пап'є-маше виготовили самотужки, однак старшу групу плануємо зацікавити цією технікою під час виготовлення тарілочки з українським орнаментом. Наклеювання шматків паперу клейстером – цілком посильне та безпечне завдання для дітей старшого дошкільного віку. Візерунок обирали вихованці відповідно до вивченої напередодні народної символіки писанок. На одній з них зобразили волошку та мак, оскільки хлопчики й дівчатка хотіли розмежувати таким чином зони творчості. Їм було надано можливість втілити власне бачення писанки. Інша писанка вийшла у найкращих традиціях писанкарства. Тут і хвиляста лінія, як символ

водички і нескінченного життя, і коло – символ сонечка й життя, і ромбик – символ поля, і вицяткувані пальчиками насінинки на добрий врожай. Та не обійшлося без квіточок. Дівчатка ж – такі дівчатка!

Також кожен з вихованців мав можливість виготовити свою першу у житті **тарілочку** з гончарної глини. Звісно, можливостей використати круг у нас не було. Проте, це не завадило нам вигадати спосіб виготовлення тарілочки. Формою для неї слугувало звичайне блюдо з ігрового кухонного набору, яке ми обгорнули поліетиленовою плівкою. Тарілочки також розписували так, як підказала фантазія. Здебільшого це були ті ж символи сонця та води, оскільки вони є найбільш доступними для дітей 5-річного віку. Такі ж тарілки можна створити і з пластиліну. Для дітей важливо відчутти глину в руках. Можна хоч сто разів розповідати про гончарів та глиняні глечики, якщо діти не тримали в руках матеріал, не розминали глину й не розгладжували тріщинки на виробі мокрими руками.

З більш здібними дітками можна додатково виліпити ложечки чи кружечки за цією ж технологією. Експериментів з глиною вистачить не на один випуск, повірте!

Найцікавішим, але і найважчим, було для нас виготовлення українського **рушничка-шнурівки**. На шматок лляної тканини я нанесла близько двохсот люверсів з отворами, через які проходить стрічка. Перед дітьми було завдання виконати візерунок. Обов'язковою умовою було лише збереження симетрії. Не раз доводилося розпускати орнамент, коли не виходив хрестик. Не раз пропускалася дірочка чи робилися зайві петлі. Проте, ніхто не обіцяв, що ручна праця легка. Дітки змогли побувати у ролі майстрів та майстринь, від акуратності й уважності яких залежав кінцевий результат. До цієї діяльності долучили дівчаток і хлопчиків. Кожний охочий міг зробити ромбик чи хрестик. Вийшов чудовий виріб. Надалі ми зможемо розпустити ці стрічечки і створити зовсім інші візерунки. Виріб слугує одночасно дидактичним матеріалом і прикрасою українознавчого куточка.

Справжні **ляльки-мотанки** ми поки виготовити не можемо, оскільки нам не дозволяє вікова категорія. Проте, ніхто не заважає нам зробити перші кроки у вигляді ляльок зі серветок. Звичайні паперові серветки з орнаментом та резинки стали матеріалом для наших перших лялочок. У нас сьогодні з'явився стимул швидше навчитися зав'язувати вузлики, щоб самостійно виготовити оберіг.

Перші у житті виготовленні власноруч ляльки-мотанки

Весна – пора, коли всім нам доводиться креативити. Тут Міжнародний жіночий день та День матері, а для мами хочеться підготувати найкращі подарунки. Минулого року ми підійшли творчо до виготовлення святкового сюрпризу: зробили чудові *намиста з кольорових макаронів*. Для його створення спочатку необхідно обрати макарони. За формою їх є неймовірна кількість. Не дарма ми почали збирати колекцію. Ми з дітками використали звичайні «пера».

Фарбуванням макаронів краще зайнятися вихователю, і робити це акриловими фарбами. Така фарба не потребує додаткової обробки і не залишає слідів на одязі після висихання. Проте, за бажання можна доручити це вихованцям, засипавши у пакет сухий барвник і попросивши «масажувати макарони» у зав'язаному пакеті. Отже вам знову сенсорна вправа! До слова, у молодшій групі ми вирізали формами з тіста **печиво** для мамі і прикрашали його **кольоровим рисом**. Так-от, рис для доробки фарбували саме в такий спосіб. Раджу насипати рис одразу у подвійний пакет, щоб уникнути розсипання. Така собі рисотерапія, а для манкографії та манкотерапії згодиться піднос з манною крупою. Готові макарони нанизуюмо на нитку. Починаючи з середньої групи рекомендовано практикувати багатошаровість намиста. Ми нанизали подвійне. Якщо ідея сподобалася вам та вихованцям – не бійтеся повторити її, ускладнивши наступного року. Плануємо у старшій групі створити браслети з дрібних макаронів. Використаємо їх в якості бісеру для створення геометричного візерунка. Якщо плетіння з бісеру – складне заняття для дитини дошкільного віку, то розмір макаронів і розвинена моторика рук 6-річної дитини цілком сприяє виготовленню візерунчастого браслетка. А, якщо використати жовту й блакитну фарби, краса буде ще й патріотичного забарвлення.

Намисто з макаронів

Людина завжди прагне до естетики. Нашому шлунку все рівно, якої форми макарони він перетравлює, але ми виготовляємо макарони різних форм. Так само пташкам неважливо, з якої годівнички їсти, були б лише зернятка. Творчому живчику – ні. Влаштуйте з приходом зими конкурс на найкреативнішу **годівницю**, створену власноруч. Наші «пролісківські» горобці – справжні інтелігенти та естети. Вони смакують зернятка з підвішеної на гілочку порцелянової чашки й блюдця, приклеєних одне до одного, а патріотично одягнені синички їдять сало з годівнички у вигляді української хатинки, виготовленої з пляшки й ниток. Також годівнички можна зробити з кубиків, сконструювавши хатку зі склеєних куба (з прорізанним входом!) та призми чи конуса; а ще з гарбуза, кошика, пап'є-маше. Людська фантазія немає меж.

Взимку у дітей закрадається ностальгія за пісочницею та калачиками. За наявності снігу на майданчику, цілком можна розважити дітей сніговими пасочками. Сніговики їм давно набридли, будьмо чесними з собою. Хоча, навіть, ліпленню різних сніговиків можна присвятити окремий дидактичний посібник. Навчальне заняття ліплення на зимову тематику можна урізноманітнити, обкотивши виліплені деталі у манній крупі. Тоді сніговик чи сніжка вийде набагато правдоподібнішим. Цієї зими ми з чомусиками створили справжній крижаний замок Снігової королеви із цукру-рафінаду. Ідея не нова, ми скомпонували її з різних джерел мережі

Интернет. Вийшло у нас по-своєму, по-дитячому. Скільки разів вони падали, ті вежі... Скільки разів цукор танув і розпливався. Проте, наші внутрішні стержні не давали падати духом. Пишаємося нашим замком.

Цукровий замок

Влітку 2016 року ми з батьками вирішили оновити простір для дітей – розмалювали майданчик на свій смак. Тут у нас і котлавка, і кольорові шпаківня й годівниця, і карусель-зореліт. Усе для розвитку креативчика.

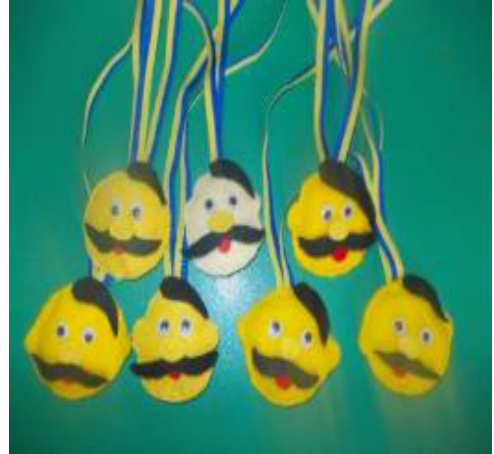
Також я навчилася шити з фетру. Для своїх вихованців виготовила цілу колекцію фетрової їжі (піцу на липучках, яблуко (для компанії з чотирьох друзів), бутерброди, овочі й фрукти, шматок торта, морозиво, вареники й пельмені, сосиски та яечню, макарони, – компануй страви на свій смак!) Пошила розвивальний килимок «Дороги Ужгорода», яким діти на маленьких машинках можуть добратися до ДНЗ з різних куточків нашого міста. Місто деталізоване: супермаркети та цирк, магазини та піцерії, лікарня, пожежна частина, газова служба, заправна станція, аеропорт, церква та дитячий навчальний заклад, світлофори та знаки дорожнього руху.

Килим «Дороги Ужгорода»

Творчо підходжу і до проведення святкових ранків. Обов'язково залучаю до них батьків. Наприклад, для конкурсу «Малятко» пошили спеціальну ширму з отворами для рук тата й мами, що стала основою проведення жартівливого дійства. Також тати дівчат затанцювали з ними зворушливий танець для мам. Ці ідеї запозичила з каналу YouTube, творчо переосмисливши та доповнивши їх.

Самостійно створюю нагороди, реквізит та декорації до свят. Сама створюю набірні полотна для вихованців групи.

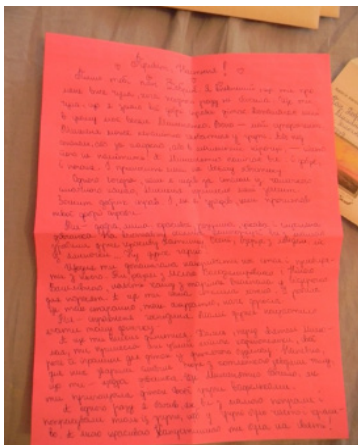
Декорації до свят

Пишаюся тим, що дітки, мої маленькі веселі чомусики, приготували у стінах групи перші вареники, імбирне печиво, перший хліб.

Вареники до свята

Моїм ексклюзивом також є міфічний Пан Добрик, який знає про добрі справи дітей. У нього є спецагент Мишеня, яке щодня переповідає новини про зроблене вихованцями *добро*. Від нього нічогосінько не приховаєш. Щоліта, коли Міла Володимирівна у відпустці, Пан Добрик розсилає дітям листи з переліком їхнього добра за рік у деталях та подякою. Також у групі є «Зошит добрих справ» та «Зошит рекордів».

Листи від Пана Добрика

Творчий приклад вихователя є ще одним педагогічним засобом стимулювання творчості в дітей. Не бійтеся показувати дитині власні малюнки, вишивку, плетіння, декламувати авторські тексти, танцювати, співати чи виявляти творчу натуру іншим способом. Ви є зразком для вихованця. Підпустивши дитину до світу свого хобі, ви даєте їй впевненість у собі та власних силах. Часто доводиться чути від колег: от ти – творча, а я – математик. Мені легше вчити дітей рахувати, розв'язувати задачі. Чомусь наше розуміння творчості і креативності зводиться до малювання, танців та співів. Ми забуваємо, що творчим можна бути у тригонометрії та ядерній фізиці.

Моя позиція така: у кожної особи можна запалити іскру творчості й креативу. Мертве дерево, хоч і не здатне породити нове життя, цілком може стати добривом для нового паростка. Отже не існує безнадійних учителів. Є ті, кому ліньки, байдуже, або все разом.

Цікавий досвід креативного педагога Ханан-аль-Груб (володарки освітньої премії у мільйон доларів). Вона розробила спеціальні методи для травмованих палестинських дітей і стала прикладом для багатьох учителів.

Ось як вона описує одне заняття з математики: щойно у нас було навчальне заняття з математики, але воно було надто складним, тож нам необхідно переключитися на щось інше, щоб зарядити малюків новою енергією. Учні беруть прищипки. На них написано завдання. Наприклад: $2+5 = 7$. Діти повинні знайти шкарпетку із цифрою сім. Потім необхідно закріпити прищипкою шкарпетку з правильною відповіддю на мотузці. Під час гри учні допомагали одне одному, навіть, коли їх про це не просили. Потім бігли до мотузки. Це змагання розвиває арифметичні навички. То чим не приклад творчого підходу вчителя до вивчення серйозної і точної (як люблять підкреслювати математики) науки? Творчість буває науковою, військовою. Хіба не креативною, творчою людиною був Архімед, якщо у ванні зміг вивести формулу питомої ваги тіла?

Творчість міститься в основі технічних винаходів. Наприклад, мікроскоп винайшли не біологи чи медики, а точильники скла. Не бійтеся виглядати у творчості смішними, шаленими, дивакуватими. Креатив не терпить скутості, як і дитина. Вихованець довіряє тому вихователю, який може стрибати, співати та мріяти разом з ним.

Таким чином, без творчого вихователя не буде креативної дитини. Щоб виховати креативчика, веселого чомусика, знадобляться: створення відповідного розвивального середовища; розвиток спостережливості; дослідна діяльність; ігри та вправи на розвиток креативних здібностей; виготовлення доробок та постійний пошук нових нетрадиційних технік зображення. Там, де закінчується пошук, вмирає творчість. Застосовуючи креативні підходи до навчання і виховання дошкільників вихователів, учитель зможуть мотивувати дітей до навчання, стимулювати їх творчість, віру у власні сили та власну значущість.

Перед нами часто стоїть питання, як зробити цей світ кращим?, як змінити усталені порядки? Відповідь очевидна: виховати креативну, здатну до нестандартного мислення людину, яка здолає систему застарілих цінностей та норм. Можемо стверджувати, що мета досягнута. За три роки вдалося підготувати до школи креативну, сильну, впевнену особистість – в її очах, рухах і, навіть, снах, що переповідає. Отже, не впустимо ту мить, коли в наших силах зробити це – *ТУТ* і *ЗАРАЗ*. Сьогодні професійна діяльність з вихованцем у креативному руслі – запорука змін завтра, а у нашій творчій «коморі» ще багато ідей!

Використані літературні джерела

1. <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=81974>
2. <http://ua.euronews.com/2016/05/13/when-unusual-methods-make-the-only-sense>
3. <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/Креативний>
4. <http://readbookz.com/book/179/6238.html>
5. <http://ua.euronews.com/2016/05/13/when-unusual-methods-make-the-only-sense>
6. http://yroki.at.ua/load/infocentr/tvorcha_grupa_dlja_vchiteliv/korotkij_terminologichnij_slovník_z_temi_innovacijna_osvita_kreativna_osobistist/63-1-0-56
7. <http://zhuravlyk.uz.ua/organizaciya-zhittyediyalnosti-ditej-v-dnz/kreativnij-rozvitok>

8. <http://poippo.pl.ua/otmz/photo24/1.pdf>
9. <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=81974>
10. [http://posnayko.com.ua/ru/journals/4/2015/2/.](http://posnayko.com.ua/ru/journals/4/2015/2/)
11. Диференціація при здійсненні креативного розвитку дошкільників: досвід, проблеми, перспективи // Матеріали обласної наук.-практ. Інтернет-конф. – Черкаси : ЧОПОПП, 2010. – 228 с.
12. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : у 5 т. / В.О. Сухомлинський. – Київ : Рад. шк., 1976–1977. –Т. 2. – 670 с.

Bibliography

1. <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=81974>
2. <http://ua.euronews.com/2016/05/13/when-unusual-methods-make-the-only-sense>
3. <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/Kreatyvnyi>
4. <http://readbookz.com/book/179/6238.html>
5. <http://ua.euronews.com/2016/05/13/when-unusual-methods-make-the-only-sense>
6. [http://yroki.at.ua/load/infocentr/tvorcha_grupa_dlja_vchiteliv/korotkij_terminologichnij_slovník_z_temi_innovacijna_osvita_kreativna_osobistist/63-1-0-56\)](http://yroki.at.ua/load/infocentr/tvorcha_grupa_dlja_vchiteliv/korotkij_terminologichnij_slovník_z_temi_innovacijna_osvita_kreativna_osobistist/63-1-0-56)
7. <http://zhuravlyk.uz.ua/organizaciya-zhittiyediyalnosti-ditej-v-dnz/kreativnij-rozvitok>
8. <http://poippo.pl.ua/otmz/photo24/1.pdf>
9. <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=81974>
10. [http://posnayko.com.ua/ru/journals/4/2015/2/.](http://posnayko.com.ua/ru/journals/4/2015/2/)
11. Dyferentsiatsiia pry zdiisnenni kreatyvnoho rozvytku doshkilnykiv: dosvid, problemy, perspektyvy // Materialy oblasnoi nauk.-prakt. Internet-konf. – Cherkasy : ChOIPOPP, 2010. – 228 s.
12. Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory : u 5 t. / V.O. Sukhomlynskyi. – Kyiv : Rad. shk., 1976–1977. –Т. 2. – 670 s.

Таїсія Грицишина,

м. Київ

УДК 372.2.091

ФОРМУВАННЯ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ВМІНЬ ОРІЄНТУВАТИСЯ НА МІСЦЕВОСТІ У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З РІДНИМ КРАЄМ

У статті розкриваються форми і методи діяльності з дітьми старшого дошкільного віку з формування вмінь орієнтуватися на місцевості, за планом, а також зі засвоєння елементарних географічних понять.

Ключові слова: дошкільна освіта, старший дошкільний вік, місцевість, географічні об'єкти, орієнтування на місцевості, умовні знаки, план, географічна карта, топографічні знаки.

В статье раскрываются формы и методы работы с детьми старшего дошкольного возраста по формированию умений ориентирования в пространстве, на местности, по плану, а также по усвоению детьми элементарных географических понятий.

Ключевые слова: дошкольное образование, старший дошкольный возраст, местность, географические объекты, ориентирование в пространстве, условные знаки, план, географическая карта, топографические знаки.

The article discloses forms and methods of work with children on the formation of skills to find their way in space, on terrain, as well as to master simple geographic concepts.

Key words: knowledge, skills, concepts, terrain, geographic objects, environment, orientation in space, conventional signs, topography, topographical signs.